

4. Агрохімія: підручник /І. М. Карасюк та ін. / за ред. І. М. Карасюка. - К., 2008.
5. Анспок П.И. Микроудобрения. – Л.: Колос, 1978. – 271 с.
6. Ефимов В.Н. Система удобрений /В.Н.Ефимов, И.Н.Донских, В.П.Царенко. - М.: Колос, 2003.
7. Загальне землеробство: підручник /За ред. В.О. Єщенка. - К. : Вища освіта, 2004.
8. Землеробство з основами ґрунтознавства і агрохімії: підручник / В. П. Гудзь та ін. / - 2-ге вид., перероб. та доп. - К.: Центр учбової літератури, 2007.
9. Землеробство та меліорація: Підручник /І.І. Назаренко, І.С. Смага, С.М. Польшина, В.Р. Черлінка; За ред. І.І. Назаренка. - Чернівці: Книги-XXI, 2006.
10. Кравченко М.С. Землеробство /М.С.Кравченко, Ю.А.Злобін, О.М.Царенко. - К.:Либідь, 2002.
11. Лісовал А.П. Системи застосування добрив. - К.: Вища школа, 2002.
12. Лысогоров С.Д., Ушкаренко В.А.Орошаемое земледелие. - М.: Колос, 1995.
13. Основи ґрунтознавства і землеробства /За ред. В.П.Гордієнка. - Київ, 2000.
14. Система ведення сільського господарства Херсонської обл. Ч.1 Землеробство. - Херсон: Айлант, 2004.
15. Ушкаренко В.О. Зрошуване землеробство. - К.: Урожай, 1994.
16. Хотянович А.В. Методы культивирования азотфиксирующих бактерий, способы получения и применение препаратов на их основе (методические рекомендации). Л., 1991. 60 с.
17. Шляхи підвищення родючості ґрунтів сучасних умовах сільськогосподарського виробництва // За редакцією Б.С. Носка. – К.: «Аграрна наука», 1999. – 112 с.

УДК: 333.42:635.25:631.6(477.72)

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ЦИБУЛІ РІПЧАСТОЇ НА КРАПЛИННОМУ ЗРОШЕННІ В ПІВДЕННОМУ СТЕПУ УКРАЇНИ

**ЖУРАВЛІОВ О.В. – науковий співробітник
Інституту землеробства південного регіону НААН України**

Постановка проблеми. Одна з найважливіших економічних особливостей зрошуваного землеробства — це те, що завдяки зрошенню створюються умови для залучення до інтенсивного сільськогосподарського використання земель з високою

потенційною родючістю. Будучи рентоутворюючим чинником, зрошення грає первинну роль в підвищенні економічної ефективності сільськогосподарського виробництва [8].

Для впровадження у виробництво нових елементів технології вирощування овочевої продукції необхідно розрахувати рентабельність виробництва та необхідну кількість додаткових трудових витрат, розподілення матеріальних ресурсів протягом року, визначитись із складом і структурою виробничих витрат. Це завдання особливо актуальне при розробці нових елементів технології вирощування овочевої продукції.

Завдання і методика досліджень. Завдання досліджень полягало у визначенні економічної ефективності вирощування цибулі ріпчастої при краплинному зрошенні. Дослідження проводили в 2006-2009 роках у дослідному господарстві Інституту землеробства південного регіону НААН України, яке знаходиться в південно-західній частині Херсонської області. Ґрунти дослідної ділянки темно-каштанові, слабо солонцюваті, середньо-суглинкові.

Для визначення економічної ефективності вирощування цибулі ріпчастої на краплинному зрошенні було закладено трифакторний польовий дослід. Повторність у просторі і часі чотириразова, площа посівної ділянки – 14 м² (1,4×10,0 м), площа облікової ділянки – 10.0 м² (1,4×7,2 м).

Економічна ефективність розраховувалася на підставі фактичних витрат на виробництво цибулі ріпчастої в середньому за чотири роки (2006-2009 рр.). Собівартість продукції складалася з наступних статей: витрати на паливно-мастильні матеріали, насіння, добрива, засоби захисту рослин, відрахування на амортизацію та поточний ремонт, системи краплинного зрошення, заробітної плати. Економічну ефективність вирощування цибулі ріпчастої визначали за такими показниками: витрати праці та рентабельність виробництва.[1,7] Для розрахунків використовували діючі розцінки на ручні та механізовані види робіт, ціни на насіння, паливно-мастильні матеріали, мінеральні добрива, засоби захисту рослин, поливну воду тощо. Норми виробітку встановлювали згідно з методичними рекомендаціями [3,4,5,6,9]

Результати досліджень. На підставі розрахунків встановлено, що при підвищенні передполивного порогу ґрунту та густоти стояння рослин затрати праці на 1 га збільшуються. Так, при підтримці вологості ґрунту на рівні 60 % НВ на 1 га необхідно затратити 681,8 люд.-год, а підвищення вологості ґрунту до 90 % НВ збільшує цей показник на 116,7 люд.-год. Вирощування цибулі ріпчастої при густоті стояння рослин 500 тис/га потребує 603,1 люд.-год, збільшення густоти стояння рослин до 900 тис/га потребує додаткових 279,5 люд.-год на 1 га. (табл.1) Це пояснюється тим, що при збільшенні вологості ґрунту та густоти

рослин збільшується врожайність цибулі ріпчастої, і як наслідок, необхідно залучати додаткові затрати праці на операції, які пов'язані зі збиранням врожаю. Застосування препарату Байкал ЕМ1-У майже не вплинуло на витрати праці: так без застосування препарату затрати праці склали 743,6 люд.-год, а при застосуванні – 751,2 люд.-год. Найменші затрати праці були при густоті 500 тис/га та вологості ґрунту 60 % НВ – 519,3 люд.-год на 1 га. Підтримка вологості ґрунту на рівні 90 % НВ та густоті стояння рослин 900 тис на 1 га збільшили витрати праці в 1,86 раз. Аналіз затрат праці на 1 т вирощеної продукції показує, що цей показник не залежить від технології вирощування цибулі ріпчастої і в середньому за роки досліджень складав 13 люд.-год на 1 т.

У середньому за роки досліджень встановлено, що підвищення передполивного порогу вологості ґрунту та збільшення густоти стояння цибулі ріпчастої сприяють підвищенню витрат на виробництво, прибуток і рентабельність при зниженні собівартості продукції. Так, при підтримці вологості ґрунту на рівні 60 % НВ затрати виробництва на 1 га складають 27813,5 грн., вартість валової продукції – 52836,5 грн/га, собівартість 1 т цибулі – 570,1 грн. при рентабельності виробництва 78%. Підвищення вологості ґрунту до 90 % НВ збільшує затрати виробництва на 988,7 грн./га, вартість валової продукції – 10556,1 грн./га, а собівартість 1 т продукції знижується на 98,9 грн. Рентабельність виробництва при цьому підвищується на 37%. При густоті 500 тис – затрати на виробництво складають 26517,0 грн./га, вартість валової продукції – 45827,3 грн./га, собівартість 1 т цибулі – 595,5 грн., рентабельність виробництва – 69 %. Збільшення густоти стояння рослин до 900 тис/га підвищують затрати виробництва на 3493,4 грн./га, вартість валової продукції – 35140,9 грн./га, при цьому собівартість знижується на 147,8 грн., рентабельність виробництва - 125 %. При застосуванні препарату Байкал ЕМ1-У витрати на виробництво і собівартість збільшились на 1489,4 грн./га і 12,8 грн./т відповідно. Був отриманий прибуток в 637,5 грн./га, але собівартість виробництва знизилась на 6%.

Найбільший економічний ефект дало поєднання факторів: режим зрошення при підтримці нижнього порогу вологості ґрунту на рівні 90 % НВ і формування густоти в 900 тис. рослин на 1 га. За таких умов було отримано найбільшу вартість валової продукції - 78528,3 грн./га, собівартість 1 т продукції була найнижча – 387,3 грн., при рентабельності виробництва – 158 %, що є найвищими показниками в порівнянні з іншими варіантами вирощування цибулі ріпчастої.

Таблиця 1 – Економічна ефективність вирощування цибулі ріпчастої сорту Халцедон (середнє за 2006-2009 рр.)

Режим зрошення, % НВ	Густота стояння рослин тис/га	Обробка препаратом Байкал ЕМ1У	витрати праці, люд.-год		Собівартість, грн.		Вартість валової продукції грн.	Рентабельність, %
			1 га	1 т	1 га	1 т		
Фактор А	Фактор Б	Фактор С						
60	500	×	519,3	13,7	25264,4	685,2	38290,0	46
		Б	578,0	13,3	26943,3	634,1	43565,0	58
	700	×	700,1	12,9	27242,6	520,1	54545,0	92
		Б	709,6	12,9	28644,3	548,2	54895,0	82
	900	×	766,8	12,8	28578,1	518,9	60666,9	93
		Б	816,9	12,7	30208,5	514,1	65056,9	95
70	500	×	577,3	13,3	25612,3	605,3	43506,3	65
		Б	593,2	13,2	27050,4	614,3	44935,6	63
	700	×	754,5	12,8	27569,6	495,4	59426,9	102
		Б	742,5	12,7	28851,0	500,6	58360,0	100
	900	×	883,8	12,5	29257,5	422,4	71051,9	137
		Б	870,7	12,5	30532,3	450,0	69876,3	122
80	500	×	628,2	13,1	25950,1	547,8	48081,6	83
		Б	600,8	13,2	27144,1	597,4	45615,0	67
	700	×	801,2	12,6	27883,8	445,8	63629,1	124
		Б	782,3	12,7	29126,1	480,7	61933,1	108
	900	×	887,2	12,6	29328,2	444,2	71364,1	125
		Б	935,0	12,4	30945,7	422,0	75660,6	137
90	500	×	650,9	13,1	26141,4	536,9	50126,7	86
		Б	677,3	12,9	28030,0	542,7	52498,3	84
	700	×	787,1	12,6	27868,0	451,0	62365,8	122
		Б	775,1	12,7	29540,6	486,7	61295,8	105
	900	×	966,9	12,3	29840,2	387,3	78528,3	158
		Б	933,6	12,4	31393,0	422,5	75540,8	137

Примітка : × - без обробки, Б – обробка препаратом Байкал ЕМ1-У

Аналіз структури виробничих витрат за роки досліджень показує, що в середньому при вирощуванні цибулі ріпчастої на краплинному зрошенні 31 % усіх витрат припадає на придбання і експлуатацію системи краплинного зрошення та її обслуговування. На другому місці по витратах - придбання добрив та засобів захисту рослин: їх доля в загальній структурі витрат - 22 %. Нарахування на заробітну плату - 16%, організація та управління виробничим процесом – 13%. Вартість насіння та паливно-мастильних матеріалів в структурі всіх затрат складає 9% та 4 % відповідно. Витрати, пов'язані з страховими внесками, складають 2%. По 1% від загальних витрат складають

відрахування на амортизацію та поточний ремонт (Рис. 1)

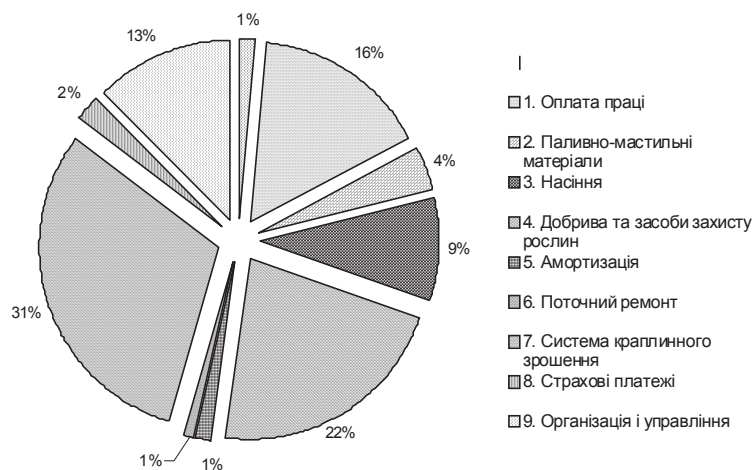

Рисунок 1. Структура виробничих витрат при вирощуванні цибулі ріпчастої на краплинному зрошенні

Висновки. Аналіз виробничих витрат при вирощуванні цибулі ріпчастої на краплинному зрошенні показує, що в середньому на кожен гектар необхідно передбачити близько 27,5 тис.грн, з них 53% припадає на придбання системи краплинного зрошення, добрив та засобів захисту рослин, 29 % - на організацію і управління виробничим процесом та оплату заробітної плати. Витрати праці на 1 т вирощеної продукції складають 13 люд.-год. Впровадження у виробництво елементів технології, які передбачають проведення поливів при зниженні вологості ґрунту в 0-50 см шарі до 90 % НВ і формування густоти стояння рослин 900 тис., дозволяє отримувати 48688,1 грн. чистого прибутку на 1 га, рентабельність виробництва - 158%. Затрати праці на 1 т складають 12.3 люд.-год.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Досвід виробництва та маркетингу овочів в Україні / результати досліджень Проекту аграрного маркетингу за 2004-2005 рр. – К. : Проект аграрного маркетингу, 2006. – 382 с.
2. Методика дослідної справи в овочівництві і баштанництві ; під ред. Г.Л. Бондаренка, К.І. Яковенка. – [3-є вид.]. – Х. : Основа, 2001. – 370 с.
3. Методика розрахунку, норми виробітку та витрат палива на основний обробіток ґрунту. – К. : Комплекс Віта, 1997. – 275 с.

4. Методика розрахунку, норми виробітку та витрат палива на сівбі, садінні, догляді за сільськогосподарськими культурами – К. : Комплекс Віта, 1996. – 495 с.
5. Методика розрахунку, норми виробітку та витрат пального на збирання сільськогосподарських культур і стаціонарні роботи. – К. : Комплекс Віта, 1996. – 669 с.
6. Методика розрахунку, норми виробітку та витрат пального на тракторно-транспортні роботи. – К. : Комплекс Віта, 1995. – 487 с.
7. Пілярський В.Г. Вплив режимів зрошення та фону мінерального живлення на економіко-енергетичну ефективність технології вирощування буряків цукрових в умовах півдня України / Пілярський В.Г. // Зрошуване землеробство. – 2009. - № 52. – С. 119-127.
8. Раскин Г.Ф. Экономика орошаемого земледелия / Раскин Г.Ф. – М. : Колос, 1967. – 312 с.
9. Типові норми продуктивності на кінно-ручних роботах у рослинництві. – К. : НДУ Укροагропромпродуктивність, 2005. – 736 с.

Рецензент: Миронова Л.М. зав. лаб. економіки к.с.-г.н..

УДК: 635.64:631.03 (477.72)

ТАЙМ – НОВИЙ СОРТ ТОМАТА, АДАПТОВАНИЙ ДО УМОВ ЗРОШЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

**ЛЮТА Ю.О. – к.с.-г.н., провідний науковий співробітник
Інституту землеробства південного регіону НААН України**

Постановка проблеми. В сучасних економічних умовах виробники все більше уваги приділяють новим високотехнологічним сортам і гібридам томата. На їх використанні базуються енергоощадні технології вирощування томатної продукції, попит на яку залишається на високому рівні завдяки зростанню потужностей переробних підприємств і світових потреб на якісну томатну продукцію. Не викликає сумніву той факт, що томатна паста, вироблена в Україні, особливо з плодів, вирощених в південному регіоні, має великий попит на зовнішньому ринку завдяки своїй високій якості.

До Реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні у 2010 році, занесено 348 сортів і гетерозисних гібридів томата, із них 124 вітчизняних, в т. ч. 5 сортів селекції ІЗПР: Наддніпрянський 1, Кіммерієць, Сармат, Інгулецький, Тайм.